

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУДІВ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ, ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ

Стаття присвячена окремим теоретичним питанням взаємодії судів з державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю.

Ключові слова: суд, судова система, судова реформа.

Статья посвящена отдельным теоретическим вопросам взаимодействия судов с государственными органами, органами местного самоуправления и общественностью.

Ключевые слова: суд, судебная система, судебная реформа.

This article is devoted to theoretical issues of cooperation between individual courts with state authorities, local authorities and the public.

Key words: Court, judicial system, judicial reform.

Як відомо, судова система України становить сукупність усіх судів держави, основаних на єдиних засадах організації і діяльності, що здійснюють судову владу. Зокрема, це суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України, який є єдиним органом конституційної юрисдикції. Суди загальної юрисдикції утворюють єдину систему судів, що складається із загальних і спеціалізованих судів, та які взаємодіють як з державними органами, органами місцевого самоврядування, так і громадськістю.

В останній час, з огляду на проголошену судову реформу та підвищений інтерес як науковців і практиків, так і громадськості до діяльності судової системи України, є усі підстави вважати, що деякі теоретичні проблеми означеної взаємодії судів отримали певне висвітлення в окремих дисертаційних дослідженнях. Більше того, оскільки дисертаційні наукові дослідження є широко визнаною формою процесу пізнання, цілеспрямованого систематичного вивчення об'єктів дослідження за допомогою сучасних наукових методів і засобів, можна вважати, що розглянуті в них питання є сьогодні найбільш актуальними за тематикою дослідження.

Звідси, незважаючи на наявні термінологічні визначення, під взаємодією прийнято вважати сумісну дію кількох об'єктів або суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші. Відповідно, щодо системи судів, то найбільш поширеною є їхня взаємодія з державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю. І саме ці види (напрямки) взаємодії отримали найбільше висвітлення в дисертаційних дослідженнях.

Наразі можна зазначити, що будь-яка діяльність, а звідси, й взаємодія судів, базується на загальних управлінських засадах. З цього приводу А.А. Стрижак зазначає, що "державне управління забезпеченням діяльності судів постає перед нами у вигляді внутрішньої (у межах апарату органів держави) взаємодії, координації діяльності працівників державної судової адміністрації, керівників судів та апаратів судів з метою забезпечення здійснення об'єктивного і неупередженого загального (неконституційного) правосуддя у державі, а тому питання його організації потребують постійної уваги і вивчення з боку представників науки державного управління" [1, с.103]. Фактично, на нашу думку, науковець вважає, що взаємодія є своєрідним "інструментом" досягнення бажаної мети організації судочинства задля "максимальної активізації їх виробничих можливостей" [1, с.133]. Означена теза є тим більш цінною, оскільки, як відомо, Державна судова адміністрація України, що здійснює організаційне забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом (п.1 ст.145 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" [2]), взаємодіє з відповідними органами та установами, в тому числі інших держав, з метою вдос-

коналення організаційного забезпечення діяльності судів (п.11 ст.146 вказаного Закону).

Так, М.В. Савчин за результатами аналізу діяльності Конституційного Суду України як гаранта конституційного ладу зазначає начебто тривіальну річ, що механізм конституційної юстиції та його зв'язок з основними правами в Україні проявляється у взаємодії судів загальної юрисдикції та Конституційного Суду України [3, с.63], і тому вказаний механізм означеної взаємодії, на нашу думку, потребує додаткового розкриття.

Це підтверджено недосконалістю та науковою необґрунтованістю деяких питань означеної взаємодії. Щодо цього, наприклад, О.М. Дроздов, досліджуючи джерела кримінально-процесуального права України, підіймає актуальну проблему – як повинна будуватися взаємодія судів загальної юрисдикції і Конституційного Суду України у випадку виявлення загальним судом неконституційності закону; чи може суд загальної юрисдикції вирішити справу, безпосередньо керуючись Конституцією, не застосовуючи положення закону, що вважає неконституційним, або ж він повинен зупинити справу і направити відповідний запит до Конституційного Суду [4, с.124]? І, зокрема, посилаючись на пункт 1 Перехідних положень Конституції України [5], за яким "закони й інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності Конституцією, є чинними у частині, що не суперечить Конституції", робить "висновок про те, що суддя загального суду має право ігнорувати доконституційний закон з огляду на його неконституційність. Питання про те, як повинен вчинити суд, якщо при розгляді справи буде встановлено, що Конституції суперечить закон, прийнятий після набуття її чинності, залишився відкритим". При цьому констатуючи, що різне розуміння науковцями регламентації цього питання в Конституції все ще залишається дискусійним.

Про потребу врахування проблеми взаємодії судів різних юрисдикцій, запобігання перетинання юрисдикції, та забезпечення єдності судової системи у світлі створення та діяльності спеціалізованих адміністративних судів каже Ю.В. Георгієвський. Він, досліджуючи загальні проблеми адміністративної юстиції, зазначає важливість і своєчасність наявних позитивних змін у судовій системі з посилення впливу суду в системі поділу влади, важливості ролі конституційної й адміністративної юстиції в забезпеченні верховенства Конституції, прав і свобод громадян, а також значення судів загальної юрисдикції в правовому захисті громадян. Тут варто погодитись з вченим, що у ході судово-правової реформи реформування системи адміністративних органів та судових органів повинне здійснюватися синхронно, оскільки "реформа судів і органів державного управління – ланки одного ланцюга побудови дійсно правової держави" [6, с.150].

На необхідності дослідження правового механізму взаємодії судів і правоохоронних органів з компетентними установами інших держав щодо вирішення завдань кримінального судочинства, як особливому завданні сьогодення, наголошує А.Г. Маланюк [7, с.4]. Зокрема, вза-

емодію зі сторонами, які вимагають перевірити правосудність судового рішення, у випадку провадження по перевірці судових рішень, що набрали законної сили, він вбачає у свободі оскарження таких рішень, оскільки, з посиланням на п.2 ч.1 ст.400⁴ КПК України, перегляд не є тільки прерогативою посадових осіб та органів, які ведуть кримінальний процес [7, с.188].

Т.І. Француз, досліджуючи політико-правові проблеми становлення і розвитку судової влади в незалежній Україні та виходячи з потреби державного забезпечення та захисту, організації допоміжного персоналу судів, форм взаємодії судів з органами, причетними до здійснення правосуддя, разом із Г.Омельяненко та В.Бринцевим вважає за необхідне кодифікувати усі правові норми, об'єктом яких є судова влада, у єдиному законі про судову владу [8, с.38], що можна цілком підтримати. Так, висвітлення принципів взаємодії судової влади із законодавчою і виконавчою владою, разом із поняттям, структурою, принципами формування, незалежністю та суверенністю судової влади, пропонується включити до базового розділу "Основи судової влади" такого Кодексу. До речі, принцип взаємодії покладений у визначення судової влади як різновиду державної влади, що взаємодіє поряд з законодавчою та виконавчою владою і реалізується засобами діяльності такого спеціалізованого державного механізму як суди, наданого В.Чіркніним [8, с.47].

П.Ф. Карпечкін стосовно істотних проблем теорії та практики функцій судів загальної юрисдикції в Україні, відповідно до критерію обсягу повноважень судів загальної юрисдикції в реалізації їхніх функцій, зазначає, що функції, що здійснюються судами загальної юрисдикції у взаємодії з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування (або солідарні функції, наприклад, функція розпорядження судовою міліцією), можуть бути віднесені до функцій судів загальної юрисдикції. Він же констатує, що "не отримали нормативного визначення функції правоохоронних органів щодо забезпечення функціонування судів загальної юрисдикції, наслідком чого є правові прогалини у взаємодії органів судової влади та правоохоронних органів у здійсненні правосуддя" [9, с.63, 179].

Аналогічні питання висвітлені й в інших дисертаційних дослідженнях. Таким чином, підсумовуючи можна зазначити, що взаємодія судової системи з державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю у тому чи іншому вигляді отримала належне висвітлення в сучасних дисертаційних дослідженнях. Натомість її напрямки, форми та методи, а також організації, яка отримала назву координації потребують подальшої розвідки. Сказане стосується організації не лише зовнішньої, а й внутрішньої взаємодії. Мало дослідженим залишається зарубіжний досвід взаємодії судів з державними та недержавними органами. Крім вищенаведених, до дискусійних питань варто віднести й такі як: розмежування галузей законодавства, які регулюють питання взаємодії; визначення критеріїв ефективності взаємодії, її алгоритмів тощо, з'ясування яких сприятиме демократизації та відкритості судової системи, приведення останньої до міжнародних стандартів реалізації судової влади.

1. Стрижак А. А. Державне управління забезпеченням діяльності судів загальної юрисдикції: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Стрижак Андрій Андрійович ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2005. – 183 с. 2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р., № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41, № 41-42; № 43; № 44-45. – Ст. 529. 3. Савчин М. В. Конституційний Суд України як гарант конституційного ладу: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.02 / Савчин Михайло Васильович ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – 218 с. 4. Дроздов О. М. Джерела кримінально-процесуального права України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Дроздов Олександр Михайлович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 235 с. 5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141. 6. Георгієвський Ю. В. Адміністративна юстиція: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Георгієвський Юрій Валентинович ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2003. – 185 с. 7. Маланюк А. Г. Проведення у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України / Маланюк Андрій Григорович ; Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2004. – 240 с. 8. Француз Т. І. Політико-правові проблеми становлення і розвитку судової влади в незалежній Україні: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.13 / Француз Тетяна Іванівна ; Одеськ. нац. юрид. акад. – О., 2001. – 193 с. 9. Карпечкін П. Ф. Функції судів загальної юрисдикції в Україні: проблеми теорії та практики: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.02 / Карпечкін Петро Феофанович ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2005.

Надійшла до редакції 06.12.11

УДК 342.95 +351.74 (477)

А. Присяжнюк, канд. юрид. наук

СТАДІЇ КОНТРОЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ СУБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Аналізуються основні підходи до розуміння стадій адміністративного, зокрема контрольного провадження. Окрему увагу приділено визначенню критеріїв (ознак), що характеризують самостійність (автономність) стадій контрольного провадження. Як наслідок, визначено поняття та види стадій контрольного провадження, що здійснюється суб'єктами державного контролю у сфері виконавчої влади

Ключові слова: стадії (етапи), державний контроль, контрольне провадження.

Анализируются основные подходы к пониманию стадий административного, в частности, контрольного производства. Отдельное внимание уделено определению критериев (признаков), которые характеризуют самостоятельность (автономность) стадий контрольного производства. Как следствие, определены понятие и виды стадий контрольного производства, осуществляемого субъектами государственного контроля в сфере исполнительной власти.

Ключевые слова: стадии (этапы), государственный контроль, контрольное производство.

In this article the author describes the basic going near a list and understanding of the stages of administrative and control process. Separate attention is spared to determinate of signs, that show independence (noninteraction) of the stages of control process. As a result, the author gives his concept and list of the stages of control production, that is carried out by the subjects of state control in the field of executive power

Key words: stages, state control, control process.

Держава, керуючись невідкладними завданнями, які вона ставить перед собою у певний період, має контролювати їх здійснення, консолідувати зусилля на подолання перешкод, а також визначати завдання контролю та механізм його здійснення. Останній не-

розривно пов'язаний з існуванням стадій контрольного провадження як власне будь-якої іншої правової форми державної діяльності.

Стадійність контрольної діяльності свідчить про її циклічний характер, тобто певні операції і дії контроль-